

# Opgroeien in diversiteit

Beschrijving van de nulmeting  
Monitor Diversiteit in het Jeugdbeleid



Wilco de Jong, Anouk de Rijk en Luuk Schreven



Centraal Bureau voor de Statistiek



ZonMw

Centrum voor Beleidsstatistiek

## Verklaring van tekens

.	= gegevens ontbreken
*	= voorlopig cijfer
**	= nader voorlopig cijfer
x	= geheim
–	= nihil
–	= (indien voorkomend tussen twee getallen) tot en met
0 (0,0)	= het getal is kleiner dan de helft van de gekozen eenheid
niets (blank)	= een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
2008–2009	= 2008 tot en met 2009
2008/2009	= het gemiddelde over de jaren 2008 tot en met 2009
2008/'09	= oogstjaar, boekjaar, schooljaar enz., beginnend in 2008 en eindigend in 2009
2006/'07–2008/'09	= oogstjaar, boekjaar enz., 2006/'07 tot en met 2008/'09

In geval van afronding kan het voorkomen dat het weergegeven totaal niet overeenstemt met de som van de getallen.

## Colofon

*Uitgever*  
Centraal Bureau voor de Statistiek  
Henri Faasdreef 312  
2492 JP Den Haag

*Prepress*  
Centraal Bureau voor de Statistiek – Grafimedia

*Omslag*  
TelDesign, Rotterdam

*Inlichtingen*  
Tel. (088) 570 70 70  
Fax (070) 337 59 94  
Via contactformulier: [www.cbs.nl/infoservice](http://www.cbs.nl/infoservice)

*Bestellingen*  
E-mail: [verkoop@cbs.nl](mailto:verkoop@cbs.nl)  
Fax (045) 570 62 68

*Internet*  
[www.cbs.nl](http://www.cbs.nl)

ISSN: 1877–3028

© Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen, 2010.  
Verveelvoudiging is toegestaan, mits het CBS als bron wordt vermeld.

# Inhoud

<b>Woord vooraf</b>	5
<b>Samenvatting</b>	7
<b>1. Inleiding</b>	9
Aanleiding van de Nulmeting	9
Bereik van de Nulmeting	10
Onderzoeksopzet	10
Onderzoekspopulatie	10
Indeling van het rapport	11
<b>2. Opgroeien in het gezin</b>	12
Niet-westerse allochtone kinderen minder vaak in kinderopvang	12
Kinderopvang zaak van autochtone vrouwen	12
Veel allochtone kinderen groeien op in arme gezinnen	13
Verschillend bereik financiële ondersteuning voor ouders	13
Meeste ouders tevreden over opvoeding	14
Weinig jongeren groeien op in een instelling	15
Conclusie	15
<b>3. Talenten ontwikkelen en de overgang naar werk</b>	16
Autochtone jongeren naar hoger opleidingsniveau	16
Niet-westerse allochtonen vaker in leerwegondersteunend onderwijs	16
Positieve examenresultaten Arubaanse en Antilliaanse jongeren	16
Vooral jongeren van Antilliaanse en Arubaanse afkomst zonder startkwalificatie	17
Niet-westerse allochtonen vaker tevreden over eigen schoolprestaties	17
Vooral autochtone vrouwen voor de klas in het basisonderwijs	17
Allochtonen vaker op zoek naar werk	18
Autochtonen vaker in de Wajong	18
Meer allochtone jongeren met een WW of bijstandsuitkering	19
Conclusie	20
<b>4. Vriendschappen, vrijetijdsbesteding, relaties en seksualiteit</b>	21
Alcohol en drugsgebruik laagst onder Marokkaanse jongeren	21
Van kwaad tot erger	21
Diversiteit in vriendenkring allochtone jongeren	22
Niet-westerse allochtone jeugd minst onkerkelijk	22
Turkse en Marokkaanse meisjes vaker single en maagd	22
Diversiteit in het verenigingsleven	23
Culturele voorzieningen spreken niet-westerse jeugd minder aan	23
Conclusie	24
<b>5. Fysieke en mentale gezondheid</b>	25
Niet-westerse allochtonen minder vaak naar specialist of tandarts	25
Westerse allochtonen kennen laagste zuigelingensterfte	25
Allochtone jongeren minder vaak emotionele problemen of hyperactief	25
Niet-westerse allochtonen bewegen minder en hebben vaker overgewicht	26
Conclusie	26
<b>6. Begrippen en afkortingen</b>	27
Begrippen	27
Afkortingen	28
<b>Centrum voor Beleidsstatistiek</b>	29



## Woord vooraf

Voor u ligt het rapport *Opgroeien in diversiteit*. Dit rapport is samengesteld in opdracht van ZonMw, de Nederlandse organisatie voor gezondheidsonderzoek en innovatie. Het rapport geeft een beschrijving van de uitkomsten van *de nulmeting van de Monitor diversiteit in het jeugdbeleid*. De monitor is door het Centrum voor Beleidsstatistiek van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS-CvB) in samenwerking met het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) ontwikkeld om de voortgang op het beleid voor gelijke kansen van allochtone jongeren te kunnen volgen.

Deze publicatie beschrijft de diversiteit in het gebruik van voorzieningen door jongeren en hun ouders en de diversiteit in het personeelbestand van het onderwijs, de sport en de kinderopvang. Het rapport bevat geen uitkomsten in cijfers van alle indicatoren in de monitor. Voor de cijfers van de nulmeting in de vorm van tabellen en voor de technische toelichting bij de monitor verwijs ik u naar het rapport *Monitor Diversiteit in het Jeugdbeleid. Nulmeting*.

Dank gaat uit naar de deskundigen van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) en Saskia Keuzenkamp, Jaco Dagevos en Freek Bucx van het SCP die ons van advies hebben voorzien.

Wilco de Jong, projectleider

Den Haag, maart 2010



## Samenvatting

*De Monitor Diversiteit in het Jeugdbeleid* is een onderdeel van het ZonMw-programma Diversiteit in het Jeugdbeleid. Het CBS-CvB en het SCP zijn door ZonMw gevraagd om de nulmeting van de Monitor Diversiteit in het Jeugdbeleid uit te voeren. De monitor beoogt verdere kennisontwikkeling en –verspreiding over het voorzieningengebruik in de jeugdsector door etnische groeperingen, en over de diversiteit van het personeel in de jeugdsector. Ook biedt de monitor informatie over de leefsituatie van jongeren, over aspecten als gezin, school, vrije tijd en arbeidsmarkt.

Voor de verschillende dimensies waar de nulmeting zich op richt, zijn diverse indicatoren berekend over het voorzieningengebruik. Deze voorzieningen bestaan zowel uit financiële als uit andere voorzieningen.

Er zijn verschillen in de mate waarin financiële voorzieningen gebruikt worden door autochtonen en allochtonen. Zo zijn aan een aantal regelingen inkomensafhankelijke voorwaarden gesteld. Omdat kinderen van allochtone afkomst vaker opgroeien in een gezin met een lager inkomen, maken hun ouders waarschijnlijk ook meer gebruik van die regelingen. Daarentegen zijn sommige voorzieningen specifiek in het leven geroepen voor werkende ouders. Daar maken ouders van autochtone kinderen juist vaker gebruik van.

Er zijn ook verschillen tussen autochtonen en allochtonen in het gebruik van de uitkeringen voor jongeren die niet in staat zijn om door werk in hun eigen onderhoud te voorzien. Zo ontvangen allochtone jongeren relatief vaak een werkloosheids- of bijstandsuitkering, terwijl autochtone jongeren vaker een arbeidsongeschiktheids (Wajong) uitkering ontvangen.

Ook in het gebruik van culturele en sportieve voorzieningen zijn er verschillen tussen allochtone en autochtone jongeren. Allochtone jongeren gaan minder vaak naar het museum of naar toneel, maar gaan vaker naar de bibliotheek. Over het algemeen zijn allochtone jongeren minder vaak lid van een sportvereniging of vrijetijdsvereniging dan hun autochtone leeftijdsgenoten, maar komen zij wel iets vaker in buurthuizen of jongerencentra. Wat culturele en sportieve voorzieningen betreft is er over het algemeen meer diversiteit te zien tussen allochtone jongeren onderling en tussen jongens en meisjes, dan tussen autochtonen en allochtonen in totaal.

Op het gebied van de gezondheid valt op dat niet-westerse allochtone jongeren iets minder positief over hun eigen gezondheid oordelen dan autochtone jongeren. Ook bewegen en sporten ze minder en hebben ze vaker last van overgewicht.





# 1. Inleiding

## Aanleiding van de Nulmeting

*De Monitor Diversiteit in het Jeugdbeleid* is een onderdeel van het ZonMw-programma *Diversiteit in het Jeugdbeleid*. Dit programma, dat is gestart in december 2008, richt zich op gelijke kansen voor migrantenjongeren<sup>1)</sup>: jongeren van wie minstens één ouder in het buitenland geboren is. Het is opgesteld op verzoek van de minister voor Jeugd en Gezin en de minister voor Wonen, Wijken en integratie. Zij erkennen, na een lange tijd waarin dat geen rol mocht spelen, dat etniciteit van invloed is op de kansen voor kinderen om op een gezonde manier op te groeien en talenten te ontwikkelen.

Het programma heeft een looptijd van drie jaar (2009–2011) en heeft de volgende missie<sup>2)</sup>:

‘Migrantenkinderen moeten gelijke kansen krijgen om gezond, veilig en met plezier te kunnen opgroeien en hun talenten te ontwikkelen, en moeten ook zelf op gelijke wijze als autochtone kinderen bijdragen aan het goed opgroeien en aan de maatschappij.

Ouders zijn primair verantwoordelijk voor de opvoeding van hun kinderen. Diversiteit in het jeugdbeleid moet er uiteindelijk voor zorgen dat:

- migrantenkinderen en hun ouders even goed worden bereikt door algemene voorzieningen, zoals opvoedondersteuning, peuterspeelzaalwerk, jeugd- en jongerenwerk, spel en bewegen;
- migrantenouders en professionele hulpverleners problemen in de opvoeding en ontwikkeling voortijdig signaleren en aanpakken;
- de (preventieve) aanpak en de interventies die worden ingezet bij migrantenkinderen, -jongeren en hun ouders effectief zijn.’

Het CBS-CvB en het SCP zijn door ZonMw gevraagd om de nulmeting van de Monitor Diversiteit in het Jeugdbeleid uit te voeren. Voorafgaand aan de nulmeting hebben het CBS-CvB en het SCP een verkennende studie verricht naar de mogelijkheden voor de monitor.

Uitgangspunten voor de monitor zijn:

- de vraag die beantwoord moet worden is of het bereik van voorzieningen onder allochtone kinderen even groot is als onder autochtone kinderen;
- het gaat daarbij primair om de voorzieningen die kinderen ondersteunen en stimuleren in hun ontwikkeling naar volwassenheid, dan wel het ontstaan van probleemgedrag voorkomen (preventieve voorzieningen);
- curatieve voorzieningen (jeugdzorg) vormen niet het eerste aandachtspunt, maar de monitor moet wel informatie verschaffen over aantallen interventies;
- een apart aandachtspunt is het aandeel allochtonen in het personeelsbestand van de voorzieningen. Het streven is een evenwichtige vertegenwoordiging van allochtone medewerkers binnen het personeel. Zo kan worden bijgedragen aan ‘intercultureel vakmanschap’ en het bereik en de laagdrempeligheid van voorzieningen in de jeugdsector voor allochtonen.

De monitor beoogt de kennis over het voorzieningengebruik door etnische groeperingen in de jeugdsector en (in beperkte mate) over de diversiteit van het personeel in de jeugdsector te ontwikkelen en te verspreiden. Ook biedt de monitor informatie over de leef-situatie van jongeren, over aspecten als gezin, school, vrije tijd en arbeidsmarkt.

De nulmeting meet de indicatoren vóór de start van het beleidsprogramma. In 2010 voert het SCP een verdiepende studie uit, waarvoor de Monitor Diversiteit in het Jeugdbeleid als

<sup>1)</sup> De term ‘migrant’ komt overeen met de door het CBS gehanteerde term allochtoon. In het vervolg van dit rapport spreken we daarom over allochtoon. Zie verder de begrippenlijst.

<sup>2)</sup> A. Rouvoet en C.P. Vogelaar, *Diversiteit in het Jeugdbeleid*, Brief aan de Tweede Kamer, DJenG/AJG-2862509, 11 juli 2008.

uitgangspunt zal dienen. In 2011 vindt een vervolgmeting van de monitor plaats waarin de eerste resultaten van het beleid gesignaleerd kunnen worden.

### **Bereik van de Nulmeting**

Het beleidsprogramma voor de kabinetsperiode 2007–2011 van het programmaministerie Jeugd en Gezin draagt de titel ‘Alle kansen voor alle kinderen’. Het ministerie heeft als opdracht van het Internationale Verdrag inzake de Rechten van het Kind meegekregen dat alle kinderen en jongeren, ongeacht culturele achtergrond of handicap, kansen moeten krijgen om zich goed te ontwikkelen. Het ministerie definieert zes voorwaarden voor de goede ontwikkeling van kinderen: gezond opgroeien, veilig opgroeien, een steentje bijdragen aan de maatschappij, talenten ontwikkelen, goed voorbereid zijn op de toekomst en plezier hebben.

Binnen deze monitor zijn die zes voorwaarden in vier dimensies gevat:

- opgroeien in het gezin (veilig opgroeien);
- talenten ontwikkelen en de overgang naar werk (steentje bijdragen aan de maatschappij, talenten ontwikkelen en goed voorbereid zijn op de toekomst);
- vriendschappen, vrijetijdsbesteding, relaties en seksualiteit (plezier hebben); en
- fysieke en mentale gezondheid (gezond opgroeien).

Het voorzieningengebruik en het bereik daarvan staan in alle dimensies centraal. Het gaat hierbij om voorzieningen die kinderen ondersteunen en stimuleren in hun ontwikkeling naar volwassenheid en probleemgedrag helpen voorkomen. De vragen die daarbij centraal staan is of allochtone kinderen in gelijke mate bereikt worden door die voorzieningen en wat het aandeel allochtonen is in het personeelsbestand van de voorzieningen. In de nulmeting zijn uitsluitend gegevens over het personeel in de sport, het onderwijs en de kinderopvang opgenomen.

Om deze resultaten beter te kunnen plaatsen wordt ook een beeld geschetst van hoe de jeugd er op een aantal gebieden voor staat.

### **Onderzoeksopzet**

Voor de nulmeting is uitsluitend gebruik gemaakt van bestaande bronnen. Er heeft geen nieuwe dataverzameling plaatsgevonden. Een deel van de indicatoren is overgenomen uit de *Landelijke Jeugdmonitor* en de StatLine-databank van het CBS. Een ander deel is berekend op basis van bronbestanden die bij het CBS en het SCP beschikbaar zijn. Het peilmoment verschilt per indicator, maar is steeds zo recent mogelijk.

De indicatoren zijn gebaseerd op twee typen bronnen: registraties en surveys. Een registratie is een volledige administratie van de te onderzoeken groep. Kenmerkend voor een survey is dat de gegevens worden verzameld onder een steekproef uit de te onderzoeken groep. Als die steekproef op verantwoorde wijze is getrokken en de enquête nauwkeurig is uitgevoerd met voldoende respons, kunnen toch betrouwbare uitspraken worden gedaan over de groep als geheel.

Voor een aantal indicatoren afkomstig uit surveys geldt dat ze zijn gebaseerd op zelfrapportage. Hier kan het geven van sociaal wenselijke antwoorden een rol spelen. Zie de publicatie *Monitor Diversiteit in het Jeugdbeleid. Nulmeting* voor meer informatie over de gebruikte bronnen en de kwaliteit ervan.

### **Onderzoekspopulatie**

De monitor richt zich op jongeren van 0 tot en met 24 jaar die woonachtig zijn in Nederland. Daarnaast zijn cijfers berekend over het personeelsbestand van voorzieningen voor

jongeren. In beide gevallen staat de herkomst van personen voorop. Per indicator zijn – indien mogelijk – cijfers berekend over het aantal of het percentage personen naar herkomstgroepering en leeftijd en naar herkomstgroepering en geslacht.

Het CBS hanteert de term allochtoon. Deze term komt overeen met het door ZonMw gebruikte begrip 'migrant'. In dit rapport spreken we over allochtoon.

Naast deze beschrijvende rapportage over de nulmeting, wordt de tabellenset met een technische toelichting gepubliceerd onder de titel *Monitor Diversiteit in het Jeugdbeleid. Nulmeting*. Daarin wordt uitgebreider ingegaan op de diverse bronbestanden en de definities van de indicatoren.

## Indeling van het rapport

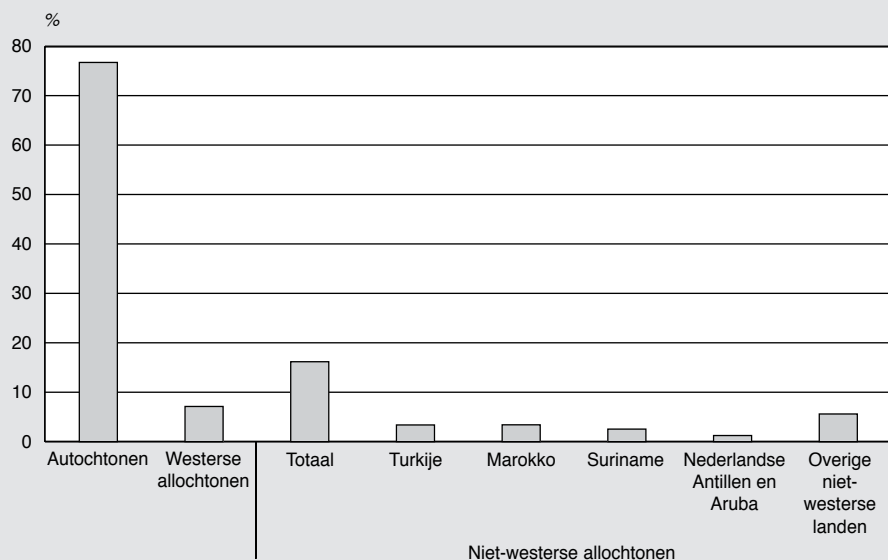
De hoofdstukken 2 tot en met 5 geven per dimensie een beschrijving van de resultaten. Hoofdstuk 2 beschrijft de dimensie 'opgroeien in het gezin'. Hoofdstuk 3 beschrijft de dimensie 'talenten ontwikkelen en de overgang naar werk'. Hoofdstuk 4 gaat in op de dimensie 'vriendschappen, vrijetijdsbesteding, relaties en seksualiteit'. In hoofdstuk 5 wordt de dimensie 'fysieke en mentale gezondheid' beschreven.

### De jeugd van tegenwoordig

Deze monitor richt zich op jongeren van 0 tot en met 24 jaar. Op 1 januari 2009 waren er ruim 4,9 miljoen jongeren in deze leeftijdscategorie. Iets minder dan een kwart van hen is van allochtone afkomst. In totaal gaat het om iets meer dan 1,1 miljoen allochtone jongeren. Dat zijn zowel jongeren die zelf in het buitenland zijn geboren (eerste generatie allochtonen) als jongeren van wie ten minste één ouder in het buitenland is geboren (tweede generatie allochtonen).

Nederland telt iets meer dan 350 duizend allochtone jongeren van westerse afkomst, zij maken 7 procent uit van alle jongeren onder de 25 jaar. Het percentage niet-westerse jongeren bedraagt in totaal 16 procent (bijna 800 duizend). Jongeren van Turkse en Marokkaanse afkomst (beiden bijna 170 duizend) maken het grootste deel uit van de niet-westerse jongeren. Gevolgd door jongeren van Surinaamse en Antilliaanse en Arubaanse afkomst (respectievelijk 125 en 61 duizend). In de restgroep van overige niet-westerse allochtonen (ruim 5 procent van de jongeren) vormen jongeren afkomstig uit landen als Afghanistan en Irak een aanzienlijke groep.

#### 1. Jongeren (0–24 jaar) naar herkomstgroepering, 1 januari 2009



Bron: CBS, GBA.

## 2. Opgroeien in het gezin

Veruit de meeste kinderen in Nederland groeien op in een gezin. Nederlandse gezinnen bestaan al lange tijd niet meer vanzelfsprekend uit een vader die werkt en een moeder die de opvoeding en het huishouden verzorgt. Steeds meer moeders werken - zowel parttime als fulltime. Ook groeien kinderen vaker op in een eenoudergezin.

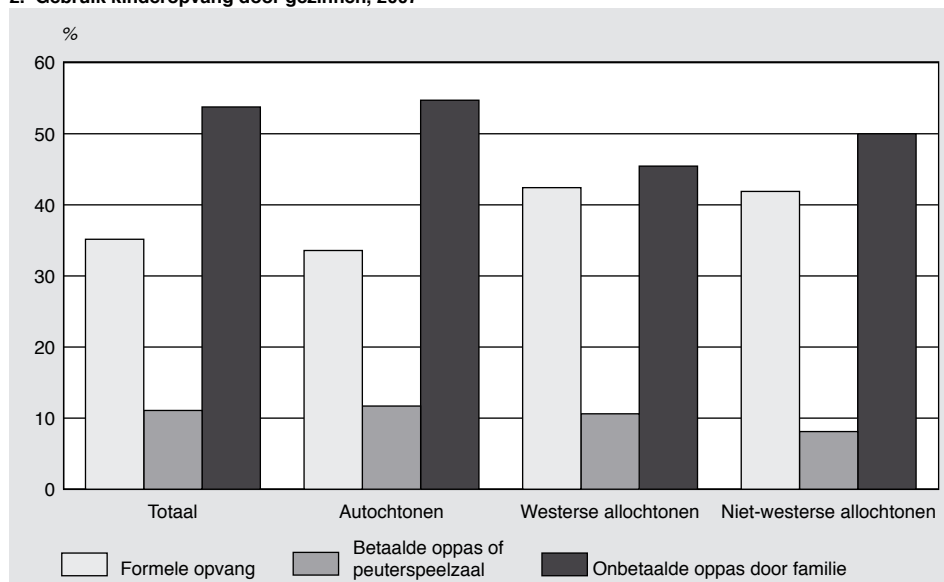
“Ouders en verzorgers dienen over voldoende tijd, geld en (pedagogische) vaardigheden te beschikken om hun rol als opvoeders goed te kunnen vervullen.” Zo staat op de website van het Programmaministerie van Jeugd en Gezin te lezen. Ouders en verzorgers zijn zelf primair verantwoordelijk voor de opvoeding van hun kinderen. De overheid biedt aanvullende voorzieningen aan ouders, zowel financieel als in de vorm van advies en opvoedingsondersteuning en op het gebied van onderwijs.

### Niet-westerse allochtone kinderen minder vaak in kinderopvang

Steeds vaker werken beide ouders op een of meerdere werkdagen. Op deze dagen zijn anderen verantwoordelijk voor de verzorging van de kinderen. Deze zorg kan plaatsvinden in een kinderdagverblijf, buitenschoolse opvang (BSO) of bij een gastouder (de drie vormen van formele opvang), een peuterspeelzaal of betaalde oppas, of onbetaald door familieleden.

Bijna de helft van alle huishoudens met kinderen maakt in 2007 gebruik van een van deze vormen van kinderopvang. Hiervan is onbetaalde oppas door familie het populairst, gevolgd door de formele opvang. Niet-westerse allochtonen maken relatief weinig gebruik van kinderopvang. In vergelijking tot autochtonen maken allochtonen wiens kinderen opgevangen worden door anderen vaker gebruik van formele opvang.

2. Gebruik kinderopvang door gezinnen, 2007



Bron: CBS, EBB.

### Kinderopvang zaak van autochtone vrouwen

In de kinderopvang (inclusief peuterspeelzalen) werken vrijwel uitsluitend vrouwen. Maar liefst 96 procent van al het personeel is vrouw. Ook werken er iets meer autochtonen dan je zou verwachten: 83 procent tegenover nog geen 80 procent in de potentiële beroeps-

bevolking. Nog geen procent van het personeel in de kinderopvang bestaat uit allochtone mannen. Niet-westerse vrouwen zijn met 9 procent van het personeel in de kinderopvang iets beter vertegenwoordigd. Hiervan zijn de meesten van Surinaamse afkomst (3 procent). Slechts 1 procent van het personeel in deze beroepsgroep bestaat uit Turkse vrouwen.

### **Veel allochtone kinderen groeien op in arme gezinnen**

Kinderen zijn duur. Het CBS heeft berekend dat paren met één kind gemiddeld 18 procent van de bestedingen aan hun kind uitgeven, paren met twee kinderen spenderen 27 procent aan de kinderen en in gezinnen met drie kinderen is dat 33 procent<sup>3)</sup>.

De overheid komt ouders op een aantal manieren financieel tegemoet. Kinderbijslag is waarschijnlijk de meest bekende vorm waarin de overheid ouders financieel ondersteunt in de kosten die opvoeden en verzorgen met zich meebrengen. Dat dit voor velen geen overbodige luxe is, blijkt uit het feit dat 10 procent van alle kinderen van 0 tot en met 24 jaar opgroeit in een huishouden met een laag inkomen<sup>4)</sup>. Allochtone kinderen hebben een grotere kans om op te groeien in zo'n huishouden dan autochtone kinderen. 6 procent van de autochtone kinderen treft dit lot. De kans is voor een westers allochtoon kind twee keer zo groot. Voor een niet-westers allochtoon kind is de kans om op te groeien in een huishouden met een laag inkomen zelfs meer dan vier keer zo groot (12 procent van de westerse en 27 procent van de niet-westerse allochtone kinderen). Tussen de groepen niet-westerse allochtonen zijn wel verschillen. Het percentage Surinaamse kinderen in een huishouden met een laag inkomen ligt met 16 procent een stuk lager dan bij de Marokkaanse kinderen, waar dit aandeel met 34 procent het hoogst is.

### **Verschillend bereik financiële ondersteuning voor ouders**

Ouders van kinderen tot 18 jaar met een gezamenlijk inkomen dat niet hoger is dan € 46 700 per jaar komen in aanmerking voor een aanvullende financiële tegemoetkoming. Tot 2009 was dit de kindertoeslag<sup>5)</sup>.

Op 1 januari 2008 waren er in Nederland ruim 2,5 miljoen huishoudens met kinderen. Een aanzienlijk deel kwam in aanmerking voor kindertoeslag. Bijna de helft van alle ouders in gezinnen met kinderen onder de 18 jaar kreeg kindertoeslag. Meer dan twee op de drie niet-westerse allochtone ouders ontvingen kindertoeslag. Zij maakten daarmee in vergelijking tot autochtonen en westerse allochtonen meer gebruik van deze regeling. Gezien het hogere percentage niet-westerse allochtone kinderen dat opgroeit in een huishouden met een laag inkomen, is dit niet verrassend.

Voor werkende ouders bestaat er daarnaast een tegemoetkoming in de kosten voor kinderopvang. Ouders kunnen deze kosten deels terugvragen via de belastingdienst met behulp van kinderopvangtoeslag. Alleen ouders die allebei werken of een opleiding of re-integratietraject volgen om de kans op werk te vergroten, komen in aanmerking voor deze toeslag.

Voor bijna een derde (30 procent) van alle kinderen van 0 tot en met 11 jaar is deze toeslag aangevraagd. In vergelijking tot autochtone en westerse allochtone kinderen, wordt voor niet-westerse allochtone kinderen minder vaak kinderopvangtoeslag aangevraagd

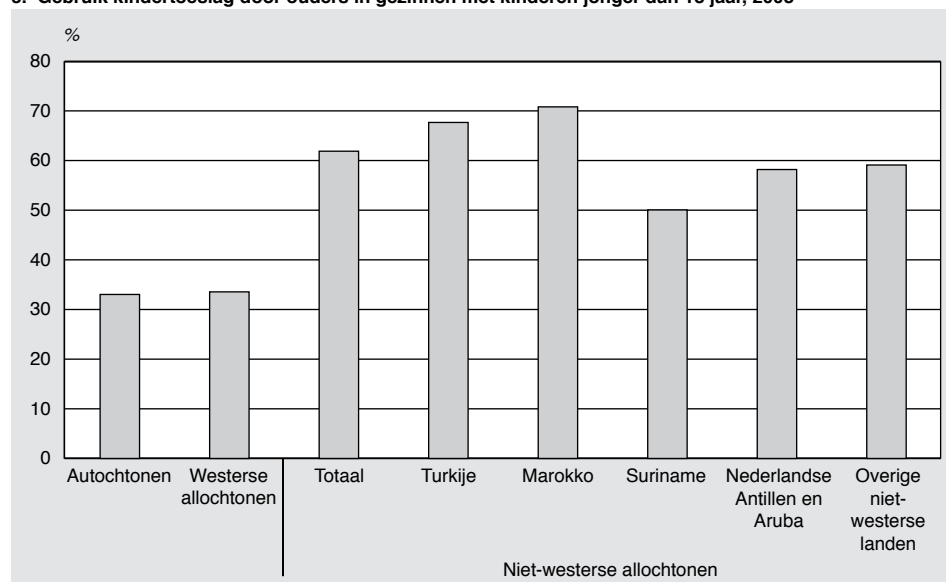
<sup>3)</sup> Clemens Siermann, Peter van Teeffelen en Leon Urlings, 'Equivalentiefactoren 1996–2000: Methode en belangrijkste uitkomsten' in: *Sociaal Economische Trends* (nr. 3, 2004) p 63–66.

<sup>4)</sup> De lage-inkomensgrens is vastgesteld op  $\square$  9 249 euro per jaar in prijzen van het jaar 2000 en gecorrigeerd voor verschillen in huishoudenssamenstelling en voor de prijsontwikkeling.

<sup>5)</sup> Vanaf 1 januari 2009 is de kindertoeslag vervangen door het kindgebonden budget. Naast het inkomen, telt hierbij ook het aantal kinderen jonger dan 18 jaar mee. Hoe meer kinderen, hoe hoger de bijdrage kan zijn. Het aantal kinderen bepaalt ook de hoogte van het maximale gezamenlijke jaarinkomen om in aanmerking te komen voor de bijdrage. Een gezin met twee kinderen mag maximaal een jaarinkomen van  $\square$  49 895 hebben.

(23 procent van de niet-westerse allochtone kinderen). Dit lage percentage komt voornamelijk omdat ouders van Turkse en Marokkaanse kinderen weinig van deze voorziening gebruik maken. Een verklaring hiervoor zou kunnen zijn dat Turkse en Marokkaanse moeders minder vaak werken dan andere moeders. Door ouders van Surinaamse en vooral Antilliaanse en Arubaanse kinderen wordt juist relatief vaak kinderopvangtoeslag aangevraagd (voor respectievelijk 35 en 45 procent van de 0 tot en met 11 jarigen).

### 3. Gebruik kindertoeslag door ouders in gezinnen met kinderen jonger dan 18 jaar, 2008



### Meeste ouders tevreden over opvoeding

De overheid wil ouders ook op een andere dan een financiële wijze ondersteunen bij de opvoeding. Zo moet in 2011 in elke gemeente een Centrum voor Jeugd en Gezin zijn ingericht, waar ouders terecht kunnen voor advies bij de opvoeding.

Opvoeden is een uitdaging, zeker als je er alleen voor staat. Op 1 januari 2009 groeide 13 procent van de kinderen van 0 tot en met 24 jaar op in een eenoudergezin. De percentages Turkse en Marokkaanse kinderen die opgroeien met één ouder zijn met respectievelijk 15 en 13 procent vergelijkbaar met de percentages voor autochtone kinderen (11 procent) en westerse allochtone kinderen (15 procent). Kinderen van Surinaamse (36 procent) en Antilliaanse en Arubaanse afkomst (38 procent) groeien relatief vaak op in een eenoudergezin.

Uit een enquête onder 5 336 ouders blijkt dat autochtone en niet-westerse allochtone ouders gemiddeld genomen in gelijke mate tevreden zijn over hoe de opvoeding verloopt en dat ze even vaak hulp zoeken. In 2007 heeft ruim 20 procent van deze ouders van thuiswonende jongeren (tot en met 17 jaar) hulp en/of advies gezocht met betrekking tot de opvoeding van hun kinderen. Westerse allochtonen lijken dit met bijna 30 procent vaker te doen. Binnen de niet-westerse allochtonen valt op dat Antilliaanse en Arubaanse ouders vaker hulp zoeken (30 procent) en Marokkaanse ouders minder vaak (14 procent)<sup>6)</sup>.

Een vergelijkbaar beeld komt naar voren in de mate van tevredenheid over de opvoeding die ouders rapporteren. Ruim 9 op de 10 ouders van jongeren tot en met 17 jaar zijn tevreden over hoe de opvoeding verloopt. Antilliaanse en Arubaanse ouders zijn iets minder vaak tevreden, maar zoeken dan ook vaker hulp. Opvallend is dat van de ondervraagde personen alle Marokkaanse en Surinaamse ouders aangeven tevreden te zijn.

<sup>6)</sup> Deze uitkomsten zijn gebaseerd op een steekproef met een gering aantal respondenten. Daarbij kunnen grotere marges ontstaan.

### **Weinig jongeren groeien op in een instelling**

Een klein deel van de jeugd groeit niet op in een gezin, maar leeft korte of langere tijd in een instelling. In 2009 waren dat ruim 22 duizend jongeren tussen de 0 en 25 jaar. Dat komt neer op ongeveer een half procent van de jongeren. Deze jongeren kunnen in verschillende soorten instellingen wonen: inrichtingen voor verstandelijk gehandicapten of gezinsvervangende tehuizen, maar ook jeugdinternaten of penitentiaire inrichtingen. Jongeren van Arubaanse en Antilliaanse afkomst wonen vaker in een instelling, en dan vooral de jeugdinternaten, opvangcentra en de penitentiaire instellingen. Andere niet-westerse allochtonen, zoals de jongeren van Turkse en Marokkaanse afkomst, wonen niet vaker in een instelling dan de autochtone jeugd. Wel verblijven jongeren van Marokkaanse afkomst vaker in een penitentiaire inrichting.

### **Conclusie**

Allochtone en autochtone ouders verschillen in de mate waarin zij gebruik maken van de financiële ondersteuningsvoorzieningen van de overheid. Deze verschillen zijn grotendeels te verklaren door de voorwaarden die aan deze voorzieningen worden gesteld om er voor in aanmerking te komen. Niet-westerse allochtone kinderen groeien vaker op in een huishouden met een laag inkomen, hun ouders komen dan ook vaker in aanmerking voor kindertoeslag.

Ouders van niet-westerse allochtone kinderen maken minder vaak gebruik van kinderopvang. Wanneer zij wel van kinderopvang gebruik maken, dan is dat vaker dan autochtonen in de formele opvang. Autochtone ouders maken vaker gebruik van kinderopvang en ontvangen dan ook vaker kinderopvangtoeslag.

Uit het personeelsbestand van de kinderopvang komt een weinig divers beeld naar voren. De overgrote meerderheid bestaat uit autochtone vrouwen.

### 3. Talenten ontwikkelen en de overgang naar werk

Alle jongeren in Nederland moeten de vrijheid en de kans krijgen om hun talenten te ontwikkelen. Het Nederlandse onderwijssysteem speelt daarin een belangrijke rol. Daarbij is het van belang dat jongeren een startkwalificatie behalen, waarmee wordt bedoeld dat schoolverlaters een diploma behalen dat hen voldoende mogelijkheden biedt op de arbeidsmarkt. Het bestrijden van de schooluitval vóór het behalen van een startkwalificatie, ofwel het voortijdig schoolverlaten, is een van de speerpunten van het kabinet.

Door het opleiden van gekwalificeerde jongeren streeft het kabinet ernaar om de jeugdwerkloosheid te minimaliseren. De aansluiting van opleiding naar arbeidsmarkt moet daarom zo soepel mogelijk verlopen. Jongeren worden daardoor in staat gesteld om een steentje bij te dragen aan de maatschappij. Voor jongeren die moeite hebben met leren, zijn er verschillende ondersteuningsmogelijkheden. Daarnaast zijn er sociale vangnetten voor wie de aansluiting met de arbeidsmarkt mist.

#### **Autochtone jongeren naar hoger opleidingsniveau**

Autochtone leerlingen in het derde leerjaar van het voortgezet onderwijs zitten vaker op havo of vwo terwijl niet-westerse allochtone leerlingen vaker naar het vmbo gaan. Vooral jongeren van Turkse en Marokkaanse afkomst zitten vaker op het vmbo en dan met name de basis- en kaderberoepsgerichte leerweg. 22 procent van de leerlingen op dit niveau is in schooljaar 2008/2009 van niet-westerse afkomst. Op het vwo is dit aandeel met 9 procent een stuk lager. In de gemengde en theoretische leerweg is geen sprake van een onder- of oververtegenwoordiging van niet-westerse allochtone leerlingen.

In de vervolgonopleidingen wordt dit beeld verder bevestigd. Niet-westerse allochtonen gaan voornamelijk naar het mbo. Van de leerlingen in het mbo is 19 procent in schooljaar 2007/2008 van niet-westerse allochtone afkomst. In het hoger onderwijs bevinden zich relatief meer autochtonen en westerse allochtonen, daar is het aandeel niet-westerse allochtonen 10 procent.

#### **Niet-westerse allochtonen vaker in leerwegondersteunend onderwijs**

Vmbo leerlingen die moeite hebben met leren en daarbij extra begeleiding nodig hebben, kunnen een indicatie krijgen voor het leerwegondersteunend onderwijs (lwoo). Het betreft meestal leerlingen met een leerachterstand op ten minste twee van de vier domeinen: inzichtelijk rekenen, begrijpend lezen, technisch lezen en spellen. Daarnaast hebben deze leerlingen vaak een IQ tussen 75 en 90. Leerlingen met een hoger IQ kunnen alleen in het leerwegondersteunend onderwijs terecht komen als zij problemen hebben op sociaal-emotioneel gebied.

Niet-westerse allochtonen komen vaker in het lwoo terecht. Van de niet-westerse leerlingen in de basis- en kaderberoepsgerichte leerweg van het vmbo heeft 45 procent een lwoo indicatie in schooljaar 2008/2009. Voor autochtone leerlingen en westerse allochtonen is dit aandeel circa 40 procent.

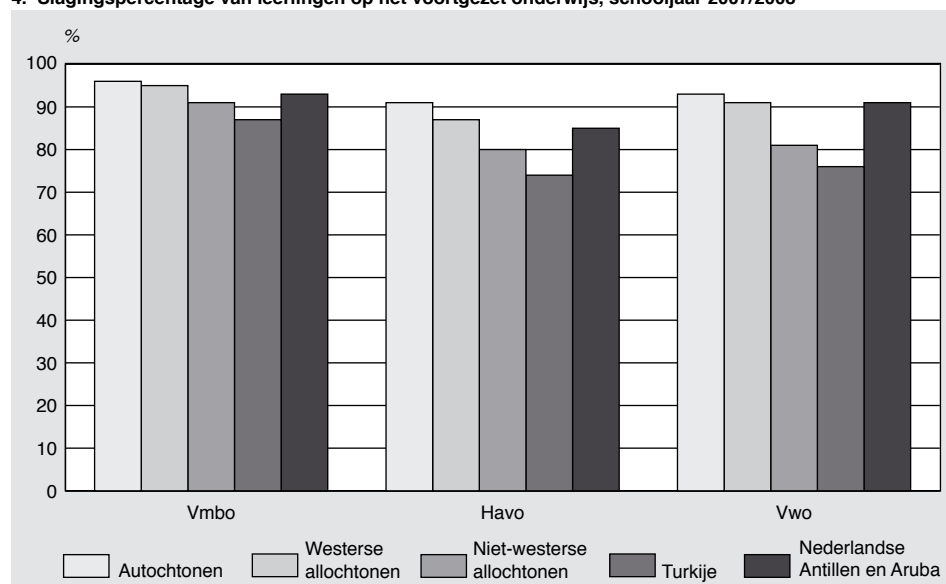
#### **Positieve examenresultaten Arubaanse en Antilliaanse jongeren**

Uit de examenresultaten van het voortgezet onderwijs blijkt dat zowel jongens als meisjes van Turkse afkomst meer moeite hebben om te slagen voor het eindexamen. Op alle niveaus slagen autochtonen en westerse allochtonen vaker voor het eindexamen dan niet-westerse allochtonen. Jongeren van Arubaanse en Antilliaanse afkomst hebben van de



hier onderscheiden niet-westerse herkomstgroepen het hoogste slagingspercentage en komen daarmee dicht in de buurt van de westerse allochtonen.

#### 4. Slagingspercentage van leerlingen op het voortgezet onderwijs, schooljaar 2007/2008



Bron: CBS, Vo registratie.

#### Vooraf jongeren van Antilliaanse en Arubaanse afkomst zonder startkwalificatie

Een startkwalificatie is volgens de overheid het minimale onderwijsniveau dat nodig is om kans te maken op duurzaam werk. Een startkwalificatie is een havo of vwo-diploma of een mbo-diploma vanaf niveau 2. Een Vmbo-diploma wordt dus niet gezien als een startkwalificatie.

Niet-westerse allochtonen verlaten vaker het onderwijs zonder startkwalificatie dan hun autochtone leeftijdsgenoten. Van alle jongeren verlaat in schooljaar 2007/2008 4 procent het onderwijs zonder dat een startkwalificatie behaald is. Voor autochtone jongeren is dit percentage 3 procent, voor niet-westerse allochtone jongeren is het 6 procent. Daarbij valt op dat jongens van Antilliaanse of Arubaanse afkomst met 10 procent meer dan gemiddeld de school verlaten zonder dat een startkwalificatie gehaald is. Dit lijkt haaks te staan op het hoge slagingspercentage van jongeren van Antilliaanse en Arubaanse afkomst. Een kanttekening die hierbij geplaatst kan worden is dat jongeren die hun opleiding onderbreken, eventueel op een later moment hun opleiding weer oppakken.

#### Niet-westerse allochtonen vaker tevreden over eigen schoolprestaties

Niet-westerse allochtonen gaan vaker naar een lager onderwijsniveau dan autochtone leerlingen en slagen minder vaak voor het eindexamen. Toch zijn ze vaker tevreden over de eigen schoolprestaties. In 2005 geeft bijna 65 procent van de niet-westerse allochtone jongeren van 12 tot en met 16 jaar aan tevreden te zijn over de eigen schoolprestaties. Onder autochtonen en westerse allochtonen ligt dit percentage onder de 60 procent.

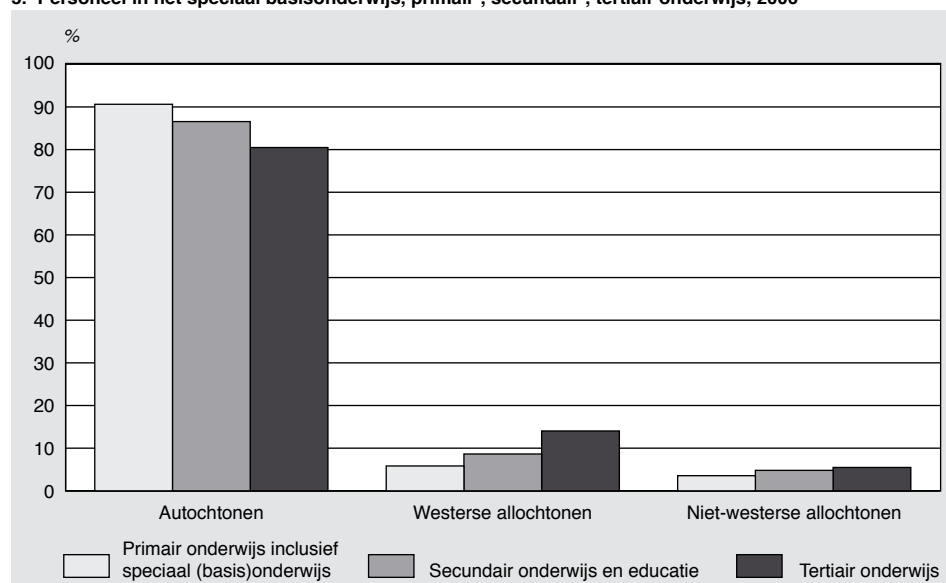
Vooraf meisjes van Turkse afkomst zijn vaker tevreden (meer dan 70 procent geeft aan tevreden te zijn), terwijl jongens van Surinaamse afkomst minder vaak tevreden zijn (slechts iets meer dan 50 procent is tevreden).

#### Vooraf autochtone vrouwen voor de klas in het basisonderwijs

Net als in de kinderopvang werken in het primair en speciaal basisonderwijs vooral autochtone vrouwen. In het secundair onderwijs werken meer mannen en iets meer wes-

terse allochtonen. Over het algemeen kunnen we stellen dat in het onderwijs hoofdzakelijk autochtonen werkzaam zijn.

#### 5. Personeel in het speciaal basisonderwijs, primair-, secundair-, tertiair onderwijs, 2006



Bron: CBS, SSB.

#### Allochtonen vaker op zoek naar werk

Wie geen opleiding meer volgt, geen werk heeft en een uitkering aanvraagt dient zich in te schrijven als werkzoekende bij het UWV WERKbedrijf (het voormalige CWI).

Slechts een klein deel van de jongeren tussen de 15 en 23 jaar staat bij het UWV WERKbedrijf ingeschreven als werkzoekende. In totaal gaat het in 2008 om bijna 17 duizend jongeren. Niet-westerse allochtonen zijn vaker op zoek naar werk dan autochtone jongeren, iets meer dan 2 procent van hen is op zoek naar werk tegen bijna 1 procent van de autochtonen. Jongeren van Antilliaanse en Arubaanse afkomst en de overige niet-westerse allochtonen zijn met bijna 3 procent het meest op zoek naar werk. Mogelijk hangt dit samen met het feit dat Antilliaanse en Arubaanse jongeren vaker het onderwijs verlaten zonder startkwalificatie. Het feit dat autochtone jongeren vaak doorleren, kan er toe bijdragen dat het aantal autochtonen dat op zoek is naar werk relatief laag ligt.

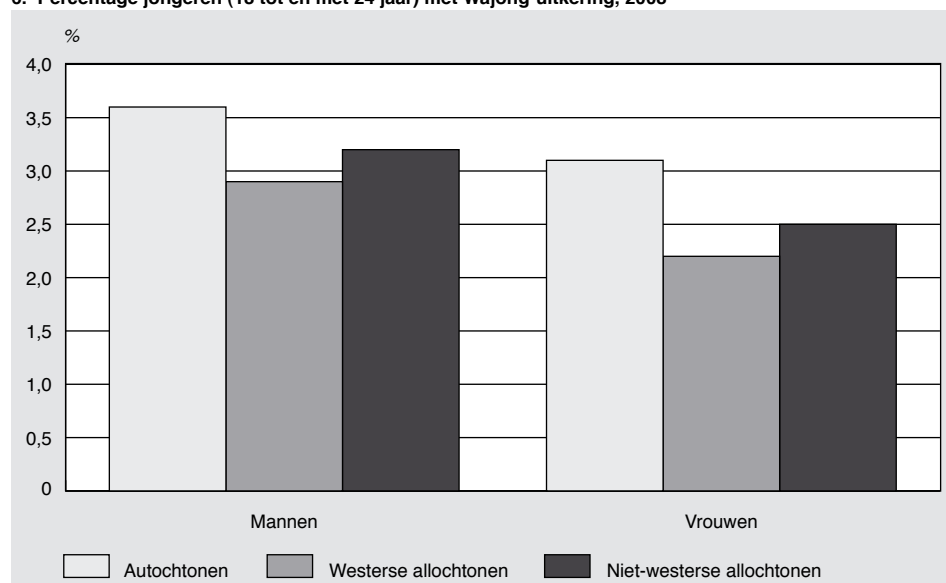
#### Autochtonen vaker in de Wajong

Wie op zijn zeventiende voor 25 procent of meer arbeidsongeschikt is, en na een wachttijd van 52 weken nog steeds voor 25 procent of meer arbeidsongeschikt is, komt in aanmerking voor een uitkering in het kader van de Wet arbeidsongeschiktheidsvoorziening jonggehandicapten (Wajong). Ook jongeren onder de 30 jaar die nog studeren en door ziekte of handicap arbeidsongeschikt raken, kunnen in aanmerking komen voor een Wajong-uitkering.

Het aantal jongeren dat een Wajong-uitkering ontvangt is de laatste jaren toegenomen, onder andere ten gevolge van herbeoordelingen van jongeren met een bijstandsuitkering. Eind september 2008 ontvingen meer dan 43 duizend jongeren onder de 25 jaar een Wajong-uitkering. Daarmee zijn er bijna drie maal zoveel jongeren met een Wajong uitkering als jongeren met een bijstandsuitkering. Autochtonen hebben vaker een uitkering in het kader van de Wajong, 3,3 procent van de autochtone jongeren ontvangt Wajong, terwijl westerse allochtonen en de groep overige niet-westerse allochtonen minder vaak een Wajong-uitkering ontvangen (respectievelijk 2,5 procent en 2,1 procent). Daarnaast krijgen meer jongens een Wajong uitkering dan meisjes. Opvallend is dat de verschillen tus-

sen de herkomstgroeperingen bij de jongens gering zijn en dat jongens van Surinaamse (4,0 procent) en Antilliaanse en Arubaanse afkomst (4,1 procent) iets vaker een uitkering krijgen dan autochtone jongens. Bij de meisjes is het gebruik van de Wajong onder alle allochtone bevolkingsgroepen lager dan onder autochtonen.

#### 6. Percentage jongeren (18 tot en met 24 jaar) met Wajong-uitkering, 2008

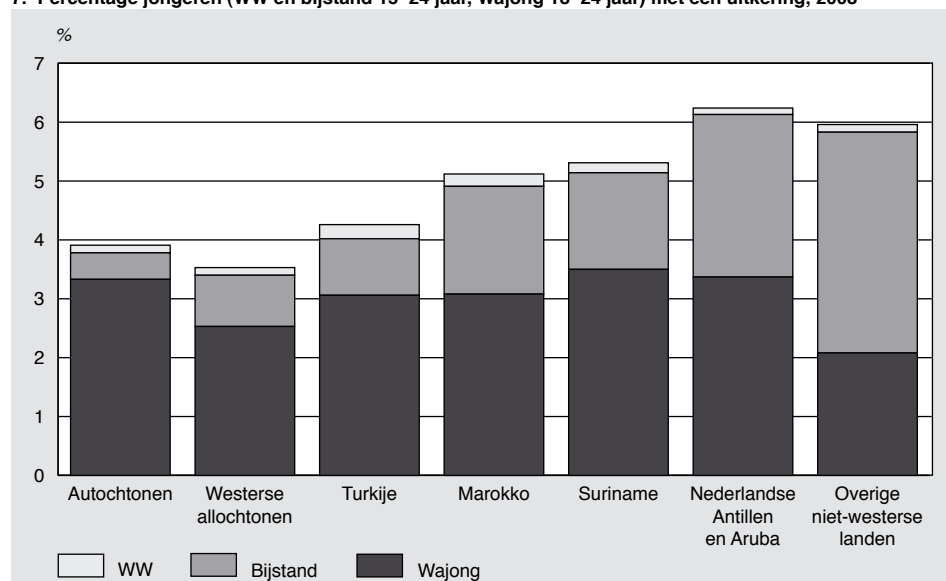


Bron: CBS, AO registratie.

#### Meer allochtone jongeren met een WW of bijstandsuitkering

Nog maar zeer weinig jongeren komen in aanmerking voor een uitkering in het kader van de Werkloosheidswet. Eind september 2008 ontvingen ruim 2 600 jongeren een WW uitkering. Vaak hebben jongeren onvoldoende rechten opgebouwd om WW te kunnen krijgen of hebben ze slechts een zeer beperkt aantal maanden recht op een uitkering. Niet-westerse allochtonen van Marokkaanse, Turkse en Surinaamse afkomst krijgen iets vaker een WW-uitkering dan autochtonen of westerse allochtonen, zie grafiek 7. Verder valt op dat jongeren van Antilliaanse en Arubaanse afkomst juist iets minder vaak een WW-uitkering ontvangen, maar daarentegen vaker in de bijstand terechtkomen.

#### 7. Percentage jongeren (WW en bijstand 15-24 jaar, Wajong 18-24 jaar) met een uitkering, 2008



Bron: CBS, AO, WW en BUS registraties.

In de bijstand komen veel meer jongeren terecht dan in de WW. Met de invoering van de Wet investeren in jongeren (WIJ) per 1 oktober 2009 wil het kabinet jongeren tot 27 jaar uitsluiten van het recht op algemene bijstand. In plaats daarvan krijgen zij recht op een werk-leeraanbod van de gemeente. Dit kan een baan zijn, een vorm van scholing of een combinatie van beide, afgestemd op de situatie van de jongeren. Als zij werk accepteren krijgen ze salaris van de werkgever. Bij acceptatie van het leeraanbod krijgen ze waar nodig een inkomen dat even hoog is als de bijstandsuitkering. Wie het aanbod niet accepteert, krijgt ook geen uitkering van de gemeente.

Eind september 2008 ontvingen nog iets meer dan 15 duizend jongeren een bijstandsuitkering. Westerse en niet-westerse allochtonen krijgen vaker een uitkering in het kader van de Wet Werk en Bijstand. Van de niet-westerse allochtonen maken jongeren van Turkse afkomst het minste gebruik van een bijstandsuitkering.

### **Conclusie**

Niet-westerse allochtonen zijn vaker tevreden over de eigen schoolprestaties, toch hebben ze meer moeite om in het Nederlandse schoolstelsel een opleiding af te ronden. Ze krijgen vaker een indicatie voor het lwoo, zakken frequenter voor hun eindexamen van het voortgezet onderwijs en verlaten vaker het onderwijs zonder startkwalificatie. Een laag opleidingsniveau of het ontbreken van een startkwalificatie kan ertoe leiden dat de aansluiting met de arbeidsmarkt wordt gemist en een beroep moet worden gedaan op sociale voorzieningen. Niet-westerse allochtonen krijgen dan ook vaker een uitkering in het kader van de WW of de bijstand. Niet-westerse allochtonen krijgen daarentegen minder vaak een Wajong-uitkering dan autochtone jongeren.

Wanneer de herkomstgroepering van de leerlingen wordt vergeleken met de herkomst van de docenten valt op dat weinig niet-westerse allochtonen een baan in het onderwijs hebben. Op ieder onderwijsniveau zijn autochtone docenten ruim vertegenwoordigd.

## 4. Vriendschappen, vrijetijdsbesteding, relaties en seksualiteit

Jongeren hebben vaak een actief en druk sociaal leven. Het gezinsleven en de school drukken een grote stempel op het leven én de toekomst van de jeugd. Contact met leeftijdgenoten – in het bijzonder met vrienden en vriendinnen – is van grote invloed op de besteding van hun vrije tijd.

Dit hoofdstuk beschrijft de informele domeinen waarin de jeugd zich begeeft en waarin zij andere jongeren tegenkomen, zoals sportverenigingen en culturele voorzieningen. Ook komen religie en identiteit en de rol van vrienden en relaties aan de orde. Daarnaast is er aandacht voor ongewenst gedrag in de vrije tijd.

De meeste van de hier genoemde uitkomsten zijn gebaseerd op een steekproef met soms een gering aantal respondenten. Daarbij kunnen grotere marges ontstaan.

### **Alcohol en drugsgebruik laagst onder Marokkaanse jongeren**

De overheid is van mening dat alcoholgebruik door jongeren veel gezondheidsrisico's en maatschappelijke problemen met zich meebrengt. Daarom is het strafbaar om alcohol te verkopen aan jongeren onder de 16. Ook roken wordt sterk ontmoedigd. Toch experimenteren velen tijdens hun jeugd met alcohol, sigaretten en drugs. Veel jongeren zoeken in deze fase van het leven hun grenzen op.

Autochtone en westerse jongeren gebruiken aanzienlijk vaker alcohol dan niet-westerse jongeren. Dit geldt zowel voor de jongens als de meisjes. In een enquête onder 5 400 jongeren van 12 tot 17 jaar geeft de helft aan de afgelopen vier weken minstens een keer alcohol gedronken te hebben. Voor de Turkse en Marokkaanse jongeren ligt dit percentage rond de 10 procent. Marokkaanse jongeren gebruiken in vergelijking tot hun leeftijdsgenoten ook minder vaak cannabis. Het aandeel jongeren dat ooit XTC of cocaïne heeft gebruikt, is in vrijwel alle gevallen rond de 5 procent.

### **Van kwaad tot erger**

Veel jongeren hebben wel iets op hun kerfstok, maar slechts een klein deel 'kiest' als volwassene voor een criminele carrière. Toch is het goed om problemen zo vroeg mogelijk te signaleren om te voorkomen dat jongeren daadwerkelijk het verkeerde pad op gaan. Spijbelen kan een van de eerste voortekenen zijn. In ernstige gevallen kunnen jongeren hiervoor worden verwezen naar een Halt bureau. In 2008 werden 1 890 jongeren naar een Halt bureau verwezen voor schoolverzuim.

Halt levert een bijdrage aan preventie en bestrijding van jeugdcriminaliteit, en wordt ook ingezet voor andere misdrijven en overtredingen die jongeren plegen. Ongeveer de helft van de jongeren die de politie aanhoudt, gaat naar Halt voor een Halt-afdoening of Stop-reactie<sup>7)</sup>. In totaal ging het in 2008 om ruim 20 duizend jongeren. Dat is 1,7 procent van de jongeren van 12 tot en met 17 jaar.

Het zijn in meerderheid jongens die in aanraking komen met de politie en die een Halt-afdoening krijgen opgelegd. Jongens van Marokkaanse, Antilliaanse en Arubaanse afkomst krijgen met ruim 4 procent het vaakst een Halt-afdoening. Gemiddeld genomen komen allochtone jongeren ook vaker in een justitiële jeugdinrichting terecht. De meest

<sup>7)</sup> De Stop-reactie is een vrijwillig aanbod dat gedaan kan worden aan de opvoeders van een kind onder de 12 jaar dat een licht strafbaar feit gepleegd heeft. Het is erop gericht om mogelijk crimineel gedrag vroegtijdig te onderkennen en om eventueel door te verwijzen aan hulpverlening. Per 1 januari 2010 is de Stop-reactie voor delictgedrag bij kinderen jonger dan 12 jaar beëindigd.

voorkomende delicten waarvoor jongeren in aanraking komen met de politie zijn vermogensmisdrijven of vernieling en versterking van de openbare orde. Autochtone jongeren worden het vaakst aangehouden vanwege vernieling; allochtone jongeren juist vooral voor vermogensdelicten.

### **Diversiteit in vriendenkring allochtone jongeren**

Het programmaministerie Jeugd en Gezin streeft ernaar de deelname van kinderen en jongeren aan maatschappelijke activiteiten al op jonge leeftijd te stimuleren. Hierdoor is de kans groter dat ze later, als volwassene, volwaardig meedraaien in de samenleving. Contact met leeftijdsgenoten met een andere achtergrond kan daar een positieve bijdrage aan leveren. Een aspect daarvan is de omgang met jongeren met een andere culturele achtergrond.

Van de niet-westerse allochtone jongeren geeft ongeveer de helft aan dat zij meer met autochtone jongeren omgaan dan met allochtone jongeren. Onder de wat oudere niet-westerse allochtone jeugd (15 tot en met 24 jaar) geven zelfs acht op de tien jongeren aan minstens een keer in de week contact te hebben met autochtone vrienden of kennissen. Acht op de tien autochtone jongeren gaat vooral om met leeftijdsgenoten die dezelfde achtergrond hebben.

### **Niet-westerse allochtone jeugd minst onkerkelijk**

Religie wordt vaak geassocieerd met sociale samenhang en identiteit<sup>8)</sup>. Hoewel het percentage van de Nederlandse bevolking dat regelmatig een kerkdienst bijwoont nog altijd daalt – in 2008 was dit nog maar 19 procent van de bevolking van 18 jaar en ouder – voelt een meerderheid zich nog steeds aangetrokken tot een kerk of godsdienstige levensbeschouwing.

Ook onder de jongeren rekent ongeveer de helft zich tot een godsdienstige levensbeschouwing. Voor de niet-westerse allochtone jeugd ligt dit percentage aanzienlijk hoger, namelijk op circa 80 procent. Ongeveer de helft van de niet-westerse allochtone jeugd rekent zich tot het islamitische geloof. Onder autochtone en westerse allochtone jongeren is het rooms-katholieke geloof het populairst.

### **Turkse en Marokkaanse meisjes vaker single en maagd**

Enkele decennia geleden was het in Nederland nog normaal dat vanuit het ouderlijk huis getrouwd werd. Inmiddels is ongehuwd samenwonen vrijwel volledig geaccepteerd.

De pubertijd is vaak het moment waarop jongeren voor het eerst vaste verkering krijgen. Uit een enquête onder ruim 4 800 jongeren tussen de 11 en de 25 jaar geeft ongeveer 80 procent aan wel eens verkering te hebben gehad. Dit is niet voor alle Nederlandse jongeren zo vanzelfsprekend. Vooral niet-westerse allochtone meisjes hebben op deze leeftijd minder vaak al eens een relatie gehad. Van de Marokkaanse meisjes geeft nog niet de helft aan wel eens een relatie te hebben gehad, van de Turkse meisjes is dat ongeveer tweederde. Antilliaanse en Arubaanse jongens vallen juist in tegenovergesteld opzicht op. Bijna allemaal hebben ze al wel eens een relatie gehad. Op de vraag of ze ook op dit moment een vaste vriend of vriendin hebben, antwoorden autochtone jongeren twee keer zo vaak bevestigend als Marokkaanse jongeren.

De Turkse en Marokkaanse jongeren geven vaker aan maagd te zijn dan andere jongeren. Ook dit geldt vooral voor de vrouwelijke ondervraagden. Slechts een op de tien Marok-

<sup>8)</sup> Hans Schmeets en Saskia te Riele, *Religie aan het begin van de 21e eeuw*, Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen (2009) p 7-8.

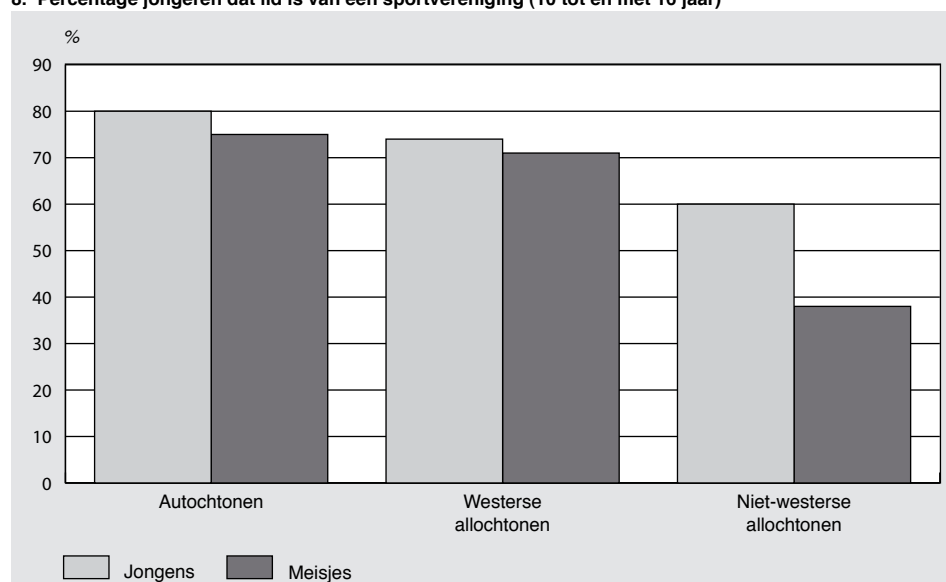
kaanse en drie op de tien Turkse meisjes en jonge vrouwen zijn al eens met iemand naar bed geweest. Van de autochtone meiden heeft zes op de tien al eens seks gehad.

Vrouwen van niet-westerse afkomst lijken wel iets vaker op jonge leeftijd kinderen te krijgen dan autochtonen en westerse allochtonen. Vooral het percentage meiden van Surinaamse (9 procent) en Antilliaanse en Arubaanse (6 procent) afkomst dat het afgelopen jaar zwanger is geweest ligt hoog<sup>9)</sup>. Dit stemt overeen met de cijfers over het gebruik van anticonceptie. Minder niet-westerse (en westerse) allochtone meisjes gebruikten de laatste keer een voorbehoedsmiddel (8 op de 10) dan autochtone meisjes (9 op de 10). Overigens is niet bekend of zij op dat moment een vaste relatie hadden of zelfs getrouwd waren.

### Diversiteit in het verenigingsleven

Sport is populair bij de jeugd. Zeven op de tien scholieren van 10 tot en met 16 jaar zijn lid van een sportvereniging. Voor autochtonen is dat zelfs bijna acht op de tien. Van de niet-westerse allochtone jeugd is ongeveer de helft lid van een sportvereniging. Vooral niet-westerse meisjes zijn minder vaak lid van een sportvereniging.

8. Percentage jongeren dat lid is van een sportvereniging (10 tot en met 16 jaar)



Bron: Trimbos/UU/SCP, HBSC (2005; gewogen gegevens), SCP-bewerking.

In de sport werken verhoudingsgewijs meer autochtonen dan allochtonen. Nog geen 5 procent van het personeel bestaat uit niet-westerse allochtonen.

Wanneer sportverenigingen buiten beschouwing worden gelaten, zijn het de autochtone meisjes die iets vaker lid zijn van een vrijetijdsvereniging dan de totale groep jongeren van 16 tot en met 24 jaar. Niet-westerse allochtone meisjes zijn daarentegen minder vaak lid van zo'n vereniging. Niet-westerse jongens komen relatief vaak in een buurthuis, jongerencentrum, wijkcentrum, dorps huis of gemeenschapshuis: bijna 30 procent van hen heeft het afgelopen jaar deze voorzieningen gebruikt tegenover gemiddeld 20 procent van alle jongeren.

### Culturele voorzieningen spreken niet-westerse jeugd minder aan

Jongeren lopen minder warm voor kunst en cultuur dan voor sport. Ongeveer de helft van de jongeren tussen de 4 en de 25 jaar heeft het afgelopen jaar wel eens een museum be-

<sup>9)</sup> De gegevens hebben betrekking op meisjes van in de leeftijd van 11 tot en met 24 jaar. Het is niet bekend of het gaat om alleenstaande tienermoeders of gehuwde jonge vrouwen.

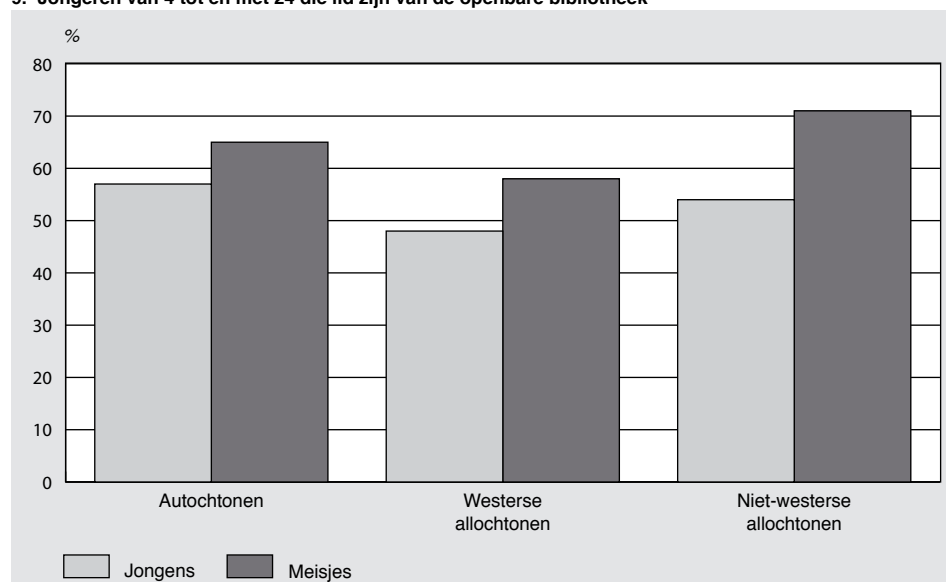
zocht. Bij niet-westerse allochtone jongeren is museumbezoek iets minder populair. Dat geldt ook voor het bezoeken van een feest met toneel of muziek. Ongeveer vier op de tien jongeren heeft dat het afgelopen jaar minstens een keer gedaan. Voor niet-westerse jongeren zijn dat er ongeveer drie op de tien.

Het Cultureel Jongeren Paspoort (de CJP-pas) heeft tot doel de financiële en sociale drempels voor jongeren om aan culturele activiteiten deel te nemen te verlagen. Bijna 75 duizend jongeren hebben een CJP-pas. De organisatie krijgt geen subsidie van de overheid. Wel heeft CJP van het Ministerie van OCW de opdracht gekregen om alle Nederlandse scholieren een digitale cultuurkaart met een tegoed van vijftien euro te geven dat besteed kan worden aan culturele activiteiten.

Onder een steekproef van ruim 2 duizend jongeren van 12 tot en met 24 jaar, geeft ruim 10 procent aan in het bezit te zijn van een CJP-pas of Museum Jaarkaart. De kortingspassen zijn het populairst bij westerse allochtone meisjes. Niet-westerse allochtone jongens hebben er zelden een in hun bezit. Slechts 2 procent geeft aan een van deze kaarten te hebben.

Openbare bibliotheken lijken een stuk laagdrempeliger te zijn. Gemiddeld zijn ongeveer zes op de tien Nederlandse jongeren lid van de bibliotheek. Niet-westerse allochtone jongeren zijn ongeveer even vaak lid als autochtone jongeren. Dit geldt zowel voor de jongens als de meisjes. Wel zijn het ook hier de meisjes die er uit springen. Ongeveer zeven op de tien meisjes van niet-westerse afkomst is lid van de bibliotheek.

#### 9. Jongeren van 4 tot en met 24 die lid zijn van de openbare bibliotheek



Bron: SCP, AVO (2007; gewogen gegevens).

### Conclusie

Allochtone jongeren komen in hun vrije tijd regelmatig in aanraking met autochtone jongeren. Vaker geven zij aan meer om te gaan met autochtone jongeren, dan andersom het geval is.

Allochtone jongeren gebruiken minder alcohol en softdrugs dan hun autochtone leeftijdsgenoten. Wat betreft het gebruik van harddrugs zijn er maar weinig verschillen. De allochtone jongens van Marokkaanse en Antilliaanse en Arubaanse afkomst komen vaker in aanraking met de politie. Daarbij gaat het vooral om vermogensmisdrijven. Autochtone jongens komen juist vaker wegens vernieling en verstoring van de openbare orde in aanraking met de politie.

Allochtone jongeren gaan minder vaak naar het museum of naar toneel, maar vaker naar de bibliotheek. Over het algemeen zijn allochtone jongeren minder vaak lid van een sportvereniging of vrijetijdsvereniging dan hun autochtone leeftijdsgenoten, maar komen zij wel iets vaker in buurthuizen of jongerencentra.



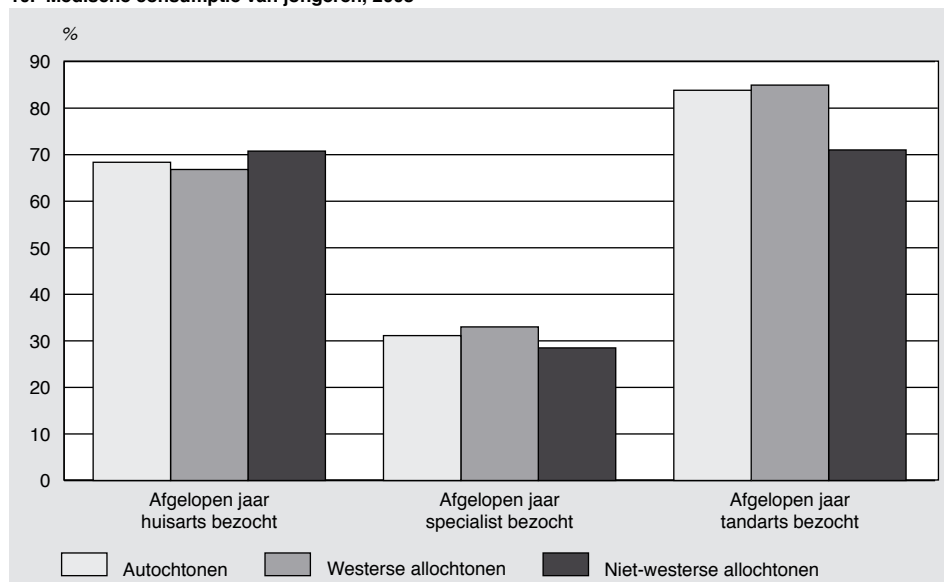
## 5. Fysieke en mentale gezondheid

Voor jongeren die fysiek en mentaal gezond zijn, zullen er weinig belemmeringen zijn om volwaardig te participeren in de maatschappij. Wie echter met psychische of lichamelijke problemen kampt, heeft meer ondersteuning nodig. De overheid kan een deel van die ondersteuning bieden. Daarnaast is het belangrijk te voorkomen dat al te veel jongeren met slechte fysieke of mentale gezondheid te maken krijgen. Jongeren die gezond opgroeien, zullen meer kansen krijgen om talenten te ontwikkelen en aan de maatschappij bij te dragen. Ook bij deze dimensie geldt dat veel van de hier genoemde uitkomsten zijn gebaseerd op een steekproef met soms een gering aantal respondenten, waardoor grote marges kunnen ontstaan.

### Niet-westerse allochtonen minder vaak naar specialist of tandarts

Ruim 6 procent van de niet-westerse allochtone jongeren tussen de 4 en 25 jaar kampt met een lichamelijke beperking. Voor de autochtone bevolking is dit percentage met circa 5 procent iets lager. Autochtone jongeren gaan meer naar de tandarts, 80 procent van hen bezocht in 2008 de tandarts ten opzichte van 70 procent van de niet-westerse allochtonen.

10. Medische consumptie van jongeren, 2008



Bron: CBS, POLS.

### Westerse allochtonen kennen laagste zuigelingensterfte

De sterfte van kinderen onder de 1 jaar wordt de zuigelingensterfte genoemd. De zuigelingensterfte wordt veel gebruikt om de gezondheidstoestand van een bevolkingsgroep in kaart te brengen. In totaal stierven in 2008 in Nederland bijna 700 kinderen onder de leeftijd van 1 jaar, dat zijn bijna 4 sterfgevallen per 1 000 levend geboren kinderen. De zuigelingensterfte onder niet-westerse allochtonen ligt met ongeveer 6 sterfgevallen per 1 000 levendgeborenen iets hoger. Onder westerse allochtonen is de zuigelingensterfte met net geen 3 sterfgevallen per 1 000 levendgeborenen juist iets lager. Uit cijfers over het bezoek aan consultatiebureaus blijkt er geen verschil tussen de allochtonen en autochtonen.

### Allochtone jongeren minder vaak emotionele problemen of hyperactief

Autochtone jongeren van 10 tot en met 16 jaar rapporteren met 15 procent iets vaker emotionele problemen dan hun niet-westerse allochtone leeftijdsgenoten (13 procent).

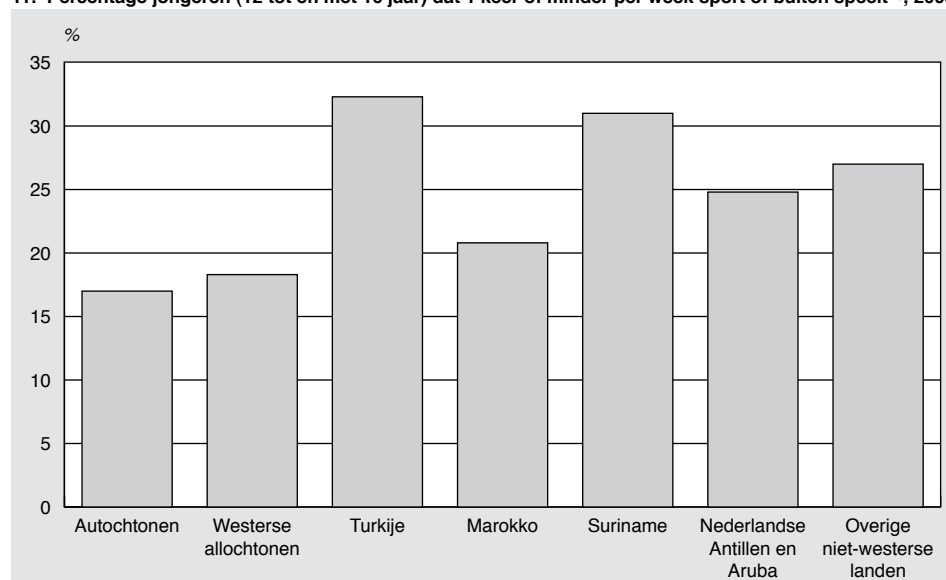
Ook westerse allochtone jongeren zeggen vaker emotionele problemen te hebben en geven net als autochtone jongeren aan dat zij ook vaker problemen hebben met hyperactiviteit (beiden 12 procent ten opzicht van 8 procent van de niet-westerse allochtonen). Niet-westerse allochtone jongeren geven daarentegen vaker aan gedragsproblemen te hebben en meer problemen met leeftijdsgenoten. Ongeveer een derde van de jongens van Turkse afkomst geeft aan problemen te hebben met leeftijdsgenoten.

### Niet-westerse allochtonen bewegen minder en hebben vaker overgewicht

Ruim 20 procent van de niet-westers jongeren kampt met overgewicht tegen bijna 15 procent van de autochtone jongeren. Daarbij kan het een rol spelen dat niet-westerse allochtonen minder bewegen, minder vaak buiten spelen en minder sporten, zoals blijkt uit enquêtegegevens. Vooral Turkse meisjes sporten weinig, Marokkaanse jongens daarentegen sporten bijna net zoveel als de autochtone jeugd.

Van zowel de autochtone als de allochtone jongeren tot 25 jaar geeft ongeveer 90 procent een positieve beoordeling van de eigen gezondheid.

11. Percentage jongeren (12 tot en met 16 jaar) dat 1 keer of minder per week sport of buiten speelt<sup>10)</sup>, 2005



Bron: SCP, AVO (2007; gewogen gegevens).

### Conclusie

Wie de kansen en participatie van jongeren op een gelijk niveau wil krijgen, moet een aantal randvoorwaarden scheppen. Een van die randvoorwaarden is dat jongeren gezond moeten zijn, zowel fysiek als mentaal.

Allochtone jongeren kennen minder vaak emotionele problemen en zijn minder vaak hyperactief dan autochtone jongeren. Wel geven ze aan vaker gedragsproblemen te hebben. Niet-westerse allochtone jongeren bewegen en sporten iets minder en hebben vaker last van overgewicht. Ook gaan ze minder vaak naar tandarts.

Verder is de zuigelingensterfte onder niet-westerse kinderen relatief hoog. Dit is een aandachtspunt dat al langer op de politieke agenda staat.

<sup>10)</sup> Een laag percentage betekent dat veel kinderen meer dan 1 keer per week sporten of buiten spelen.

## 6. Begrippen en afkortingen

### Begrippen

**Allochtoon** – Persoon van wie ten minste één ouder in het buitenland is geboren.

**Autochtoon** – Persoon van wie de beide ouders in Nederland zijn geboren.

**Eenouderhuishouden** – Particulier huishouden bestaande uit één ouder met thuiswonende kind(eren) (en met mogelijk ook overige leden).

**Eerste generatie allochtoon** – Persoon die in het buitenland is geboren met ten minste één in het buitenland geboren ouder.

**Herkomstgroepering** – Voor de indeling van personen naar etnische achtergrond is de CBS-indeling naar herkomstgroepering gebruikt. De herkomstgroepering van een persoon wordt vastgesteld aan de hand van diens geboorteland en dat van zijn ouders.

**Huishouden** – Een verzameling van één of meer personen die een woonruimte bewoont en daar zichzelf voorziet, of door derden wordt voorzien, in dagelijkse levensbehoeften.

**Laag inkomen** – De lage-inkomensgrens is vastgesteld op  $\square$  9 249 in prijzen van het jaar 2000. Dit bedrag komt inkoopkracht ongeveer overeen met de koopkracht van een Bijstandsuitkering voor een alleenstaande in 1979, toen deze op zijn hoogst was. Het inkomensbegrip dat in deze publicatie wordt gehanteerd, is het besteedbaar inkomen verminderd met eventueel ontvangen huursubsidie. Om te bepalen hoe het inkomen van een huishouden zich verhoudt tot de lage-inkomensgrens, wordt het inkomen van een huishouden gecorrigeerd voor verschillen in huishoudenssamenstelling en voor de prijsontwikkeling. De correctie voor verschillen in samenstelling vindt plaats met behulp van equivalentiefactoren. In de equivalentiefactor komen de schaalvoordelen tot uitdrukking die het gevolg zijn van het voeren van een gemeenschappelijke huishouding. Met behulp van de equivalentiefactoren worden alle inkomens herleid tot het inkomen van een eenpersoonshuishouden. Op deze wijze zijn de inkomensniveaus van huishoudens onderling vergelijkbaar gemaakt. Vervolgens wordt dit gestandaardiseerde inkomen (met consumentenprijsindices) herleid naar het prijspeil in 2000. Het resulterende inkomen is laag wanneer het minder is dan  $\square$  9 249.

**Niet-westerse allochtoon** – Allochtoon met als herkomstgroepering een van de landen in de werelddelen Afrika, Latijns-Amerika en Azië (exclusief Indonesië en Japan) of Turkije.

**Nulmeting** - Een meting met als doel inzicht te krijgen in de stand van zaken in voorafgaand aan de start van het beleidsprogramma.

**Schoolverlaters** – Leerlingen tot 23 jaar uit het basisjaar die het volgende schooljaar geen bekostigd onderwijs meer volgen. Daarnaast betreft het alleen de leerlingen die zowel eind september van het basisjaar als eind september van het volgend schooljaar staan ingeschreven in de Gemeentelijke Basisadministratie.

**Startkwalificatie** – Een leerling heeft een startkwalificatie met ten minste een afgeronde havo- of vwo-opleiding, of een basisberoepsopleiding (mbo niveau 2).

**Tweede generatie allochtoon** – Persoon die in Nederland is geboren met ten minste één in het buitenland geboren ouder.

**Voortijdig schoolverlater** – Een schoolverlater die niet in het bezit is van een startkwalificatie.

**Westerse allochtoon** – Allochtoon met als herkomstgroepering een van de landen in de werelddelen Europa (exclusief Turkije), Noord-Amerika en Oceanië of Indonesië of Japan.

## Afkortingen

<b>AO</b>	– Arbeidsongeschiktheid
<b>AVO</b>	– Aanvullend Voorzieningengebruikonderzoek
<b>BSO</b>	– Buitenschoolse opvang
<b>BUS</b>	– Bijstandsuitkeringenstatistiek
<b>CBS</b>	– Centraal Bureau voor de Statistiek
<b>CJP</b>	– Cultureel Jongeren Paspoort
<b>CvB</b>	– Centrum voor Beleidsstatistiek
<b>CWI</b>	– Centrum voor Werk en Inkomen
<b>EBB</b>	– Enquête Beroepsbevolking
<b>GBA</b>	– Gemeentelijke Basisadministratie
<b>Halt</b>	– Het alternatief
<b>Havo</b>	– Hoger algemeen vormend onderwijs
<b>HBSC</b>	– Behaviour in School-aged Children
<b>HO</b>	– Hoger onderwijs
<b>IIS</b>	– Inkomens Informatiesysteem
<b>Lwoo</b>	– Leerwegondersteunend onderwijs
<b>Mbo</b>	– Middelbaar Beroepsonderwijs
<b>OCW</b>	– Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
<b>POLS</b>	– Permanent Onderzoek LeefSituatie
<b>RIO</b>	– Regionaal Inkomensonderzoek
<b>SCP</b>	– Sociaal en Cultureel Planbureau
<b>SSB</b>	– Sociaal Statistisch Bestand
<b>SWL</b>	– Statistiek Werkgelegenheid en Lonen
<b>UWV</b>	– Uitvoeringsorgaan Werknemersverzekeringen
<b>Vmbo</b>	– Voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs
<b>VO</b>	– Voortgezet onderwijs
<b>Vwo</b>	– Voorbereidend Wetenschappelijk Onderwijs
<b>Wajong</b>	– Wet arbeidsongeschiktheidsvoorziening jonggehandicapten
<b>WIJ</b>	– Wet investeren in jongeren
<b>WWB</b>	– Wet werk en bijstand
<b>WW</b>	– Werkloosheidswet

## Centrum voor Beleidsstatistiek

Het CBS verzamelt gegevens bij personen, bedrijven en instellingen om deze daarna te verwerken tot statistische informatie over groepen mensen, bedrijven en hun omgeving. De resultaten stelt het CBS voor iedereen beschikbaar. Voor sommige vragen is deze informatie, die beschikbaar wordt gesteld via de CBS-website [www.cbs.nl](http://www.cbs.nl), echter niet toereikend. In dat geval kunnen externe partijen zich wenden tot het Centrum voor Beleidsstatistiek (CBS-CvB).

Het CBS-CvB bepaalt in nauw overleg met de klant welke informatie in welke vorm beschikbaar en nuttig is voor het beantwoorden van de vraag. Daarna voert het CBS-CvB het onderzoek uit en beschrijft de resultaten in een rapport of maatwerkpublicatie. Alle uitkomsten en publicaties worden openbaar gemaakt en zijn te vinden op de website van het CBS-CvB ([www.cbs.nl/cvb](http://www.cbs.nl/cvb)).